

Сонце горіло на розпаленій мертвій блакиті. Із самого ранку воно вже розпалало, а чим більше ішло до полудня, тим більше розпікалося і горіло палючим золотим вогнем. Парнота та спека заливала усі кути землі: блакить, як розпечена у гуті¹ шкляна баня, вкривала з усіх боків землю і придушувала тяжкий, розпалений, непорушний воздух.

Збіже, мов золоте море, завмерло у тихім хвильованню, червоні маки у тяжкій задумі поспускали головки, а сині блавати² дивилися тихо і лячно широко отвореною зіницею.

Гори вкривалися мраками, як би ховалися перед чимсь страшним, що висить у воздуху.

Сонне, заросле осетом озеро тихо мліло і розслабало. Ластівкам опадали крила, а крикливим чайкам завмирав голос у гортанках.

На розлогих ланах блідли китиці конюшини, щурили головки і прислухувалися чомусь; щось довкола заливало пустошем і якоюсь тривожною мертвотою. Змучений парнотою чоловік обтирає рукавом піт із чола і несміло зазирає на сонце, товар на пасовищі непокоїться і розбігається.

¹ Гута — склоплавильний завод.

² Блават — волошка.

Сонце жарить, пече, горить. Земля розсікаєся з шпар, тріскає в колеса і звізди, трава жовкне, в'яне, а через обвисле листе дерев пекуче сонце кидає блискучі гарячі п'ятна.

Аж ось від заходу стала підноситися велика чорна зловіща сила.

Легка непевна блискавка мигнула стрілою. Знов тихо і парно, лише чорна голова росте, більшає і сунеся вгору.

Усе поруhalося.

Дуже теплий вітер подув сильно, морщив на плесах воду, хапав скошене сіно, обривав листе, ніс порохом і дрібним рінем¹.

Стемнілося.

Густі хмари затягнули цілий небосклін і закрили сонце. Десь як би здалека доходив відгомін сильних громів, а блискавки щораз частійше дерли чорні шматки хмар.

Над горами висів у сиві і жовті пруги² кадовб хмарниці, а над нею висіло велике червоне сяєво.

Гук громів зближався, червоне сяєво погасло, а натомисть виринали один із-за другого сині і чорні боввани³, товпилися, розбивали і крутили як би в яким пекольнім танці.

Птахи ховалися під галузе, переляканий товар біг з поля, що ледви пастухи могли его здогонити, люде запирали вікна і двері, гасили огонь у печі.

Михайло Федів ніколи не лягав у полудне спати, а тепер, як на то, заснув, мовби хто каменем голову привалив.

¹ Рінь — великозернистий пісок, гравій, галька тощо.

² Пруг — тут: крива лінія, дуга, смуга на чому-небудь.

³ Бовван — язичницька статуя, що зображає бога; ідол.

Его називали ще Дебровим, бо хата его стояла край села над деброю⁴ та й усі знали, що він щось від тучі знав.

Тому-то тепер не один згадав про него в селі, а він спав твердим сном і не знав, що дієся.

Перелякана жінка ухопила его за плече і стала будити.

Михайло схопився і глянув у вікно.

Із-за вікна липнуло⁵ вогнем і зареготалося страшним трескотом.

— Регочися або й ні, а се вже тобі не буде дозволене, — бурмотів Михайло злісно і завзято.

Груба каламутна пільма топилася, спадала щораз нижче, роздувала і грубіла.

Нараз, як би пукло⁶ дно озера, пільма продерлася у брудні, розтріпані шмати і посипалися грубі, як головки лещику, замерзлі грудки леду.

Михайло ухопив із-за образів поясок, що ним піп у церкві підперізуєся, вибіг з хати і гейби⁷ пірнув у темряві.

Біг до старої дзвіниці, що стояла побіч церкви, як би підперта високим розсохатим явором.

Розібрався, підперезав пояском і потягнув за шнур великого дзвона.

Дзвін ані рушився. Він потягнув другий раз, дзвін ударив серцем у крису⁸, але голосу не було, аж за третім разом крикнув: «Стій! Стій! Стій!»

Хмарниця закрутилася стовпом сивого диму, і роззівилася вогнем, і заревіла громом.

— Пусти! Пусти мене!

⁴ Дебра — яр, улоговина.

⁵ Липнути — лупнути.

⁶ Пукати — тріскатися.

⁷ Гейби — наче, немов.

⁸ Криса — тут: край дзвона, у який б'є його серце (язик).

— Не пущу! Не пущу! — гудів поважно дзвін.
— Пусти!
— Не пущу!
— Пусти хоть на кусник поля!
— Не пущу на поле, іди лісом.
— Я хочу поля! — ревіла хмарниця.
— Лісом, лісом, — відповідав дзвін.
— Поля, поля, — клекочуть брудні жовті боввани.
— Лісом, лісом, — гуде дзвін.
— Позволь хоть поступитися, моє військо бунтує-
ся, — благала, а за нею клекотіли, як у пеклі, блискавки,
крутилися, як вужі, і отвирали запінені кровію пащеки,
ішли пожирати, нищити, губити.

А дзвін приказує голосно, остро, неумолимо: «Лісом!
Лісом! Лісом! Лісом!».

З розбитою грудею, з покорченими руками, з повикру-
чуваними пальцями, з роздертим на шматки нутром
хмарниця то підносилася, то спадала в долину, витягала
голову, як птах, коли хоче летіти.

Нараз засвистала вітром, аж земля затряслася, і по-
волі піднесла тяжкі, як олово, крила і повернула вбік,
понад гори.

З гуком, ревом і клекотом, як би ржали стада коней,
безліч голов, кадовбів, рук, ніг, крил путалося в один
 клубок, кидало стрілами і летіло за нею в безодню чор-
ного небосклону.

Зашумів і застогнав ліс, погнулися до землі дерева.
Трескіт, шум, блиск. Палючі стріли колять столітні дуби,
від ледяних куль обсипається листя, обламлює галузе.
А серед лоскоту громів, шуму вітру, серед зойку пливе
чистий голос дзвона чимраз далі й далі.

Матія, Михайлового сусіда, захопила туча з кіньми і возом у полі під самим лісом. Вітер мів порохом в очі, завертав віз, блискавка і громи пуджали коні. Мусив спуститися на волю Божу; відпняв від воза коні, причепив до драбини, а сам сів під віз, аби перебути лиху годину.

Аж чує: застогнав ліс — вітер жене, дерева гнуться, як колосе в полі.

Шум, ломіт, лоскіт, страх хапає за груди, серце перестає бити, а грім за громом ціляє. Хмара стручає хмару, а¹ нараз не видно стало ні хмар, ні лісу, ні поля, лиш гук, шум та й вода.

Поволі дощ ослаб, робилося тихше, а холодний, чистий, прозорий блеск заливав воздух.

Ровами плила вода, по небі пересувалися легкі білі хмарки, сонце обтирало заплакане лице. З поля тягнуло свіжістю трави і цвітів, лани збіжя гейби купалися у чистій воді, втішні, що туча їх не доторкнула, лиш змучила і зосмішила ліс.

Галузе поламане, обдерте листе лежало купами, перемішане з льодом. Одні дерева повиривані з корінем спиралися на міцніших своїх товаришах і привалювали їх своїм тягарем.

Інші, крайні, лежали догори корінем у ровах води, що з гнівом, гуком і трудом продиралася через покладені їй забори.

Матій довго не міг прийти до себе, оглядався, як би сам собі не вірив, що він жиє і нічо йому не сталося.

¹ У галицькому діалекті сполучник а може вживатися як сполучник і (тут і далі).